C/2025/3997

20.8.2025

NEUVOSTON SUOSITUS

annettu 8 päivänä heinäkuuta 2025,

Romanian talous-, sosiaali-, työllisyys-, rakenne- ja finanssipolitiikasta

(C/2025/3997)

EUROOPAN UNIONIN NEUVOSTO, joka

ottaa huomioon Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen ja erityisesti sen 121 artiklan 2 kohdan ja 148 artiklan 4 kohdan,

ottaa huomioon talouspolitiikan tuloksellisesta yhteensovittamisesta ja monenvälisestä julkisen talouden valvonnasta sekä neuvoston asetuksen (EY) N:o 1466/97 kumoamisesta 29 päivänä huhtikuuta 2024 annetun Euroopan parlamentin ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2024/1263 ([1]) ja erityisesti sen 3 artiklan 3 kohdan,

ottaa huomioon makrotalouden epätasapainon ennalta ehkäisemisestä ja korjaamisesta 16 päivänä marraskuuta 2011 annetun Euroopan parlamentin ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1176/2011 ([2]) ja erityisesti sen 6 artiklan 1 kohdan,

ottaa huomioon Euroopan komission suosituksen,

ottaa huomioon Euroopan parlamentin päätöslauselmat,

ottaa huomioon Eurooppa-neuvoston päätelmät,

ottaa huomioon työllisyyskomitean lausunnon,

ottaa huomioon talous- ja rahoituskomitean lausunnon,

ottaa huomioon sosiaalisen suojelun komitean lausunnon,

ottaa huomioon talouspoliittisen komitean lausunnon,

sekä katsoo seuraavaa:

Yleisiä näkökohtia

(1) Asetuksessa (EU) 2024/1263, joka tuli voimaan 30 päivänä huhtikuuta 2024, täsmennetään tavoitteet talouden ohjausjärjestelmälle, jolla pyritään edistämään tervettä ja kestävää julkista taloutta, kestävää ja osallistavaa kasvua sekä resilienssiä uudistusten ja investointien avulla sekä ehkäisemään liiallisia julkisen talouden alijäämiä. Asetuksessa säädetään, että neuvosto ja komissio suorittavat talouspolitiikan eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä monenvälistä seurantaa Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen, jäljempänä 'SEUT', tavoitteiden ja vaatimusten mukaisesti. Eurooppalaiseen ohjausjaksoon sisältyy erityisesti maakohtaisten suositusten laatiminen ja niiden noudattamisen valvonta. Asetuksella edistetään myös kansallista sitoutumista finanssipolitiikkaan, painotetaan keskipitkää aikaväliä sekä parannetaan noudattamisen valvonnan vaikuttavuutta ja johdonmukaisuutta. Kunkin jäsenvaltion on toimitettava neuvostolle ja komissiolle kansallinen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellinen suunnitelma, joka sisältää sen finanssipolitiikkaa, uudistuksia ja investointeja koskevat sitoumukset neljäksi tai viideksi vuodeksi jäsenvaltion vaalikauden kestosta riippuen. Näihin suunnitelmiin sisältyvien nettomenopolkujen ([3]) on täytettävä asetuksen vaatimukset, joita ovat vaatimus saada julkinen velka sopeutuskauden päättymiseen mennessä uskottavalle lasku-uralle tai pitää se tällaisella uralla taikka saada se pysymään maltillisella tasolla alle 60 prosentissa suhteessa bruttokansantuotteeseen (BKT) ja vaatimus saada julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen supistumaan alle perussopimuksessa asetetun 3 prosentin viitearvon ja/tai pysymään sen alapuolella keskipitkällä aikavälillä. Jos jäsenvaltio sitoutuu toteuttamaan asianmukaisen uudistusten ja investointien kokonaisuuden asetuksessa säädettyjä kriteerejä noudattaen, sopeutuskautta voidaan pidentää enintään kolmella vuodella.

([1]) EUVL L, 2024/1263, 30.4.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) EUVL L 306, 23.11.2011, s. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) Nettomenot sellaisina kuin on ne on määritelty asetuksen (EU) 2024/1263 2 artiklan 2 alakohdassa: "nettomenoilla" tarkoitetaan julkisia menoja ilman i) korkomenoja; ii) harkinnanvaraisia tulopuolen toimenpiteitä; iii) unionin ohjelmista aiheutuvia menoja, jotka katetaan täysin unionin rahastoista saatavilla tuloilla; iv) unionin rahoituksen piiriin kuuluvien ohjelmien yhteisrahoituksesta johtuvia kansallisia menoja; v) työttömyysetuusmenojen suhdanteesta johtuvia osatekijöitä; sekä vi) kertaluontoisia ja muita väliaikaisia toimenpiteitä.

(2) Euroopan parlamentin ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241 ([4]), jolla perustettiin elpymis- ja palautumistukiväline, tuli voimaan 19 päivänä helmikuuta 2021. Elpymis- ja palautumistukivälineestä tarjotaan jäsenvaltioille uudistusten ja investointien toteuttamiseen rahoitustukea, jossa on kyse unionin rahoittamasta finanssipoliittisesta elvytyksestä. Eurooppalaisen ohjausjakson ensisijaisten tavoitteiden mukaisesti tukivälineellä edistetään talouden ja yhteiskunnan elpymistä ja kestävien uudistusten ja investointien toteuttamista. Tarkoituksena on erityisesti vihreän ja digitaalisen siirtymän tukeminen sekä jäsenvaltioiden talouksien häiriönsietokyvyn vahvistaminen. Tukiväline auttaa myös vahvistamaan julkista taloutta ja vauhdittamaan kasvua ja työpaikkojen luomista keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä, parantamaan unionin alueellista yhteenkuuluvuutta ja tukemaan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanon jatkamista.

(3) Euroopan parlamentin ja Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksella (EU) 2023/435 ([5]), jäljempänä 'REPowerEU-asetus', joka annettiin 27 päivänä helmikuuta 2023, pyritään poistamaan asteittain unionin riippuvuus Venäjältä tuotavista fossiilisista polttoaineista. Tällä tavoin edistetään energiaturvallisuutta ja monipuolistetaan unionin energiahuoltoa sekä lisätään samalla uusiutuvien energialähteiden käyttöönottoa, energian varastointikapasiteettia ja energiatehokkuutta. Romania on lisännyt kansalliseen elpymis- ja palautumissuunnitelmaansa uuden REPowerEU-luvun voidakseen rahoittaa keskeisiä uudistuksia ja investointeja, jotka edistävät REPowerEU-tavoitteiden saavuttamista.

(4) Romania toimitti 31 päivänä toukokuuta 2021 komissiolle kansallisen elpymis- ja palautumissuunnitelmansa asetuksen (EU) 2021/241 18 artiklan 1 kohtaa noudattaen. Komissio arvioi kyseisen asetuksen 19 artiklan mukaisesti elpymis- ja palautumissuunnitelman merkityksellisyyttä, vaikuttavuutta, tehokkuutta ja johdonmukaisuutta kyseisen asetuksen liitteessä V esitettyjä arviointia koskevia suuntaviivoja noudattaen. Neuvosto hyväksyi 29 päivänä lokakuuta 2021 täytäntöönpanopäätöksen Romanian elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä ([6]). Päätöstä muutettiin 8 päivänä joulukuuta 2023 asetuksen 18 artiklan 2 kohdan nojalla niin, että siinä otettiin huomioon ei-takaisinmaksettavan rahoitustuen enimmäisrahoitusosuuden päivitys, ja sisällyttämällä siihen REPowerEU-luku ([7]). Rahoituserien maksamisen ehtona on asetuksen 24 artiklan 5 kohdan mukaisesti tehty komission päätös siitä, että Romania on tyydyttävästi saavuttanut neuvoston täytäntöönpanopäätöksessä asetetut asiaankuuluvat välitavoitteet ja tavoitteet. Tyydyttävä saavuttaminen edellyttää, että edeltävien samaa uudistusta tai investointia koskevien välitavoitteiden ja tavoitteiden saavuttaminen ei ole peruuntunut.

(5) Neuvosto antoi 21 päivänä tammikuuta 2025 komission suosituksesta suosituksen Romanian kansallisen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelman hyväksymisestä ([8]). Suunnitelma on toimitettu asetuksen (EU) 2024/1263 11 artiklaa ja 36 artiklan 1 kohdan a alakohtaa noudattaen. Se kattaa vuodet 2025–2028, ja siinä esitetään julkisen talouden sopeutus seitsemäksi vuodeksi.

(6) Komissio antoi 26 päivänä marraskuuta 2024 asetuksen (EU) N:o 1176/2011 perusteella vuodeksi 2025 varoitusmekanismia koskevan kertomuksen, jossa se katsoi, että Romania kuuluu niihin jäsenvaltioihin, joista tarvitaan perusteellinen tarkastelu. Lisäksi komissio antoi suosituksen euroalueen talouspolitiikkaa koskevaksi neuvoston suositukseksi ja ehdotuksen vuoden 2025 yhteiseksi työllisyysraportiksi, jossa analysoidaan työllisyyspolitiikan suuntaviivojen ja Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin periaatteiden täytäntöönpanoa. Neuvosto hyväksyi suosituksen euroalueen talouspolitiikasta ([9]) 13 päivänä toukokuuta 2025 ja yhteisen työllisyysraportin 10 päivänä maaliskuuta 2025.

(7) Komissio julkaisi 29 päivänä tammikuuta 2025 kilpailukykykompassin. Kyseessä on strateginen kehys, jolla pyritään parantamaan EU:n maailmanlaajuista kilpailukykyä seuraavien viiden vuoden aikana. Siinä määritetään kolme välttämätöntä muutosta, joita kestävä talouskasvu edellyttää: i) innovointi, ii) vähähiilistäminen ja kilpailukyky; ja iii)

([4]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2021/241, annettu 12 päivänä helmikuuta 2021, elpymis- ja palautumistukivälineen perustamisesta (EUVL L 57, 18.2.2021, s. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([5]) Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/435, annettu 27 päivänä helmikuuta 2023, asetuksen (EU) 2021/241 muuttamisesta elpymis- ja palautumissuunnitelmien REPowerEU-lukujen osalta sekä asetusten (EU) N:o 1303/2013, (EU) 2021/1060 ja (EU) 2021/1755 ja direktiivin 2003/87/EY muuttamisesta (EUVL L 63, 28.2.2023, s. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2023/435/oj).

([6]) Neuvoston täytäntöönpanopäätös, annettu 29 päivänä lokakuuta 2021, Romanian elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä (ST 12319/21 + ADD1).

([7]) Neuvoston täytäntöönpanopäätös, annettu 8 päivänä joulukuuta 2023, Romanian elpymis- ja palautumissuunnitelmasta tehdyn arvion hyväksymisestä 29 päivänä lokakuuta 2021 annetun täytäntöönpanopäätöksen muuttamisesta (ST 15833/23 + ADD1).

([8]) Neuvoston suositus annettu 21 päivänä tammikuuta 2025, Romanian kansallisen keskipitkän aikavälin finanssipoliittis-rakenteellisen suunnitelman hyväksymisestä (EUVL C, C/2025/647, 10.2.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/647/oj).

([9]) Neuvoston suositus, annettu 13 päivänä toukokuuta 2025, euroalueen talouspolitiikasta (EUVL C, C/2025/2782, 22.5.2025, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/2782/oj).

turvallisuus. Kuroakseen innovaatiokuilun umpeen EU pyrkii edistämään teollista innovointia, tukemaan startup-yritysten kasvua EU:n start-up- ja scale-up-strategian kaltaisilla aloitteilla ja edistämään tekoälyn ja kvanttilaskennan kaltaisten kehittyneiden teknologioiden käyttöönottoa. Vihreämmän talouden edistämiseksi komissio on laatinut kattavan kohtuuhintaista energiaa koskevan toimintasuunnitelman ja puhtaan teollisen kehityksen ohjelman, joilla varmistetaan, että siirtyminen puhtaaseen energiaan pysyy kustannusvaikuttavana, tukee kilpailukykyä erityisesti energiaintensiivisillä toimialoilla ja on kasvun veturi. Liiallisen riippuvuuden vähentämiseksi ja turvallisuuden lisäämiseksi unioni on sitoutunut vahvistamaan maailmanlaajuisia kauppakumppanuuksia, monipuolistamaan toimitusketjuja ja turvaamaan kriittisten raaka-aineiden ja puhtaiden energialähteiden saatavuuden. Näitä painopisteitä tuetaan horisontaalisilla tekijöillä, joita ovat sääntelyn yksinkertaistaminen, sisämarkkinoiden syventäminen, kilpailukyvyn rahoittaminen ja säästö- ja investointiunioni, osaamisen ja laadukkaiden työpaikkojen edistäminen sekä EU:n politiikkojen parempi koordinointi. Kilpailukykykompassi on sovitettu yhteen eurooppalaisen ohjausjakson kanssa. Näin varmistetaan, että jäsenvaltioiden talouspolitiikka on komission strategisten tavoitteiden mukaista, ja luodaan talouden ohjaamiseen yhtenäinen toimintamalli, jolla edistetään kestävää kasvua, innovointia ja resilienssiä kaikkialla unionissa.

(8) Vuonna 2025 talouspolitiikan koordinoinnin eurooppalainen ohjausjakso kehittyy edelleen elpymis- ja palautumistukivälineen täytäntöönpanon myötä. Se, että elpymis- ja palautumissuunnitelmat pannaan kokonaisuudessaan täytäntöön, on edelleen olennaisen tärkeää eurooppalaisen ohjausjakson ensisijaisten politiikkatavoitteiden saavuttamisen kannalta, koska suunnitelmat auttavat vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin viime vuosina annetuissa maakohtaisissa suosituksissa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Nämä maakohtaiset suositukset ovat edelleen yhtä lailla tärkeitä arvioitaessa asetuksen (EU) 2021/241 21 artiklassa tarkoitettuja muutettuja elpymis- ja palautumissuunnitelmia.

(9) Vuoden 2025 maakohtaiset suositukset kattavat keskeiset talouspolitiikan haasteet, joihin ei ole vastattu riittävästi elpymis- ja palautumissuunnitelmiin sisältyvillä toimenpiteillä, ottaen huomioon vuosina 2019–2024 annetuissa maakohtaisissa suosituksissa määritetyt haasteet.

(10) Komissio julkaisi 4 päivänä kesäkuuta 2025 Romaniaa koskevan vuoden 2025 maaraportin. Siinä arvioidaan Romanian edistymistä maakohtaisten suositusten noudattamisessa ja selvitetään, miten Romania on pannut elpymis- ja palautumissuunnitelman täytäntöön. Tämän analyysin perusteella maaraportissa määritetään polttavimmat haasteet, joita Romanialla on edessään. Maaraportissa arvioidaan myös Romanian edistymistä Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanossa, työllisyyttä, osaamista ja köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen vähentämistä koskevien unionin vuoden 2030 yleistavoitteiden saavuttamisessa sekä YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin pääsemisessä.

(11) Komissio on tehnyt asetuksen (EU) N:o 1176/2011 5 artiklan nojalla Romaniasta perusteellisen tarkastelun. Kyseisen asetuksen soveltamiseksi Romanian makrotalouden haavoittuvuuksista tehdyn komission arvioinnin tärkeimmät havainnot julkaistiin 13 päivänä toukokuuta 2025 ([10]). Komissio totesi 4 päivänä kesäkuuta 2025, että Romanialla on liiallisia makrotalouden epätasapainoja. Haavoittuvuudet ovat lisääntyneet erityisesti Romanian julkisen talouden alijäämän ja vaihtotaseen alijäämän kasvaessa sekä kustannuskilpailukyvyn heikentyessä vuonna 2024. Julkisen talouden ennestään suuri alijäämä kasvoi vuonna 2024. Julkisen talouden alijäämän jatkuva kasvu ja erityisesti julkisen sektorin palkkojen ja eläkkeiden nousu lisäsi yksityistä kulutusta ja jo ennestään suurta vaihtotaseen alijäämää. Yksikkötyökustannukset kasvoivat edelleen vuonna 2024 aiempien vuosien erittäin nopean kasvun jälkeen, mikä on heikentänyt kustannuskilpailukykyä. Ulkoisen rahoituspohjan vakaus, joka on perustunut huomattaviin suoriin ulkomaisiin nettosijoituksiin ja EU:n varoihin, jotka olivat hillinneet ulkomaisen velan kasvua, heikkeni vuonna 2024. Julkisen talouden ja vaihtotaseen alijäämien odotetaan supistuvan vain marginaalisesti vuosina 2025 ja 2026. Yksikkötyökustannusten kasvun ja inflaation odotetaan hidastuvan, mutta pysyvän korkeina. Politiikkatoimissa ei juuri edistytty vuonna 2024, ja makrotalouden vakauteen liittyvät riskit kasvoivat. Poliittinen epävarmuus lisääntyi viime vuoden loppua kohti, minkä vuoksi maa joutui alttiiksi sijoittajien mielialan muutoksille ja suuremmille lainakustannuksille. Pankkien ja valtion välinen kohtalonyhteys on EU:n tiivein, ja niiden keskinäinen riippuvuus kasvoi entisestään vuonna 2024. Vuoden 2024 lopussa hyväksyttiin merkittävä julkisen talouden vakauttamispaketti, johon sisältyy eläkkeiden ja valtion palkkojen jäädyttäminen, mutta sitä olisi vielä täydennettävä lisätoimenpiteillä, jotta varmistetaan keskipitkän aikavälin finanssi- ja rakennepoliittisen suunnitelman tavoitteiden täysi noudattaminen. Vähimmäispalkan määrittämistä koskeva uudistus hyväksyttiin vuoden 2025 alussa. Keskipitkän aikavälin finanssi- ja rakennepoliittisen suunnitelman ja verouudistuksen toteuttaminen vuonna 2025 voisi vähentää merkittävästi julkisen talouden haavoittuvuuksia. Lisäksi tarvitaan rakenneuudistuksia ja erityisesti elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyviä uudistuksia, jotta voidaan parantaa kilpailukykyä ja vientitulosta ja houkutella lisää EU:n rahoitusta. Todennäköisesti tarvitaan kuitenkin lisätoimenpiteitä. Yleisesti ottaen jos Romania ei toteuta määrätietoisia toimia sekä finanssipoliittisten että rakenteellisten uudistusten saralla, julkisen talouden alijäämän ja vaihtotaseen alijäämän odotetaan pysyvän liian suurina, minkä seurauksena maa on huomattavan altis sijoittajien mielialan muutoksille ja ulkoisille häiriöille.

([10]) SWD(2025) 126 final.

Vuotuisen edistymisraportin arviointi

(12) Neuvosto suositti 21 päivänä tammikuuta 2025 Romanialle seuraavia nettomenojen enimmäiskasvuprosentteja: 5,1 prosenttia vuonna 2025, 4,9 prosenttia vuonna 2026, 4,7 prosenttia vuonna 2027 ja 4,3 prosenttia vuonna 2028. Vastaavat kumulatiiviset enimmäiskasvuprosentit vuoteen 2023 verrattuna ovat 20,2 prosenttia vuonna 2025, 26,0 prosenttia vuonna 2026, 31,9 prosenttia vuonna 2027 ja 37,6 prosenttia vuonna 2028. Vuosina 2025–2030 nämä nettomenojen enimmäiskasvuprosentit vastaavat asetuksen (EY) N:o 1467/97 3 artiklan 4 kohdan mukaista korjaavaa polkua, jota neuvosto suositti 21 päivänä tammikuuta 2025 liiallisen alijäämän tilanteen lopettamiseksi ([11]). Romania ei ole vielä toimittanut vuotuista edistymisraporttia, jossa käsitellään toimia, jotka on toteutettu vastauksena neuvoston 21 päivänä tammikuuta 2025 antamaan suositukseen liiallisen alijäämän tilanteen lopettamiseksi, sopeutuskauden pidentämisen perustana olleen uudistus- ja investointikokonaisuuden toteuttamista sekä sellaisten uudistusten ja investointien toteuttamista, joilla vastataan eurooppalaisen ohjausjakson maakohtaisten suositusten yhteydessä määritettyihin keskeisiin haasteisiin.

(13) Venäjän Ukrainaa vastaan käymä hyökkäyssota ja sen vaikutukset muodostavat eksistentiaalisen haasteen Euroopan unionille. Komissio on suosittanut aktivoimaan koordinoidusti vakaus- ja kasvusopimuksen mukaisen kansallisen poikkeuslausekkeen, jotta voidaan tukea unionin pyrkimyksiä lisätä puolustusmenoja nopeasti ja merkittävästi. Eurooppa-neuvosto pani 6 päivänä maaliskuuta 2025 tämän ehdotuksen tyytyväisenä merkille.

(14) Eurostatin vahvistamien tietojen ([12]) perusteella Romanian julkisen talouden alijäämä, joka vuonna 2023 oli 6,6 prosenttia suhteessa BKT:hen, kasvoi 9,3 prosenttiin vuonna 2024, ja julkinen velka, joka vuoden 2023 lopussa oli 48,9 prosenttia suhteessa BKT:hen, kasvoi vuoden 2024 loppuun mennessä 54,8 prosenttiin. Komission laskelmien mukaan kehitys vastaa vuonna 2024 nettomenojen 19,9 prosentin kasvua. Komission estimaattien perusteella finanssipolitiikan viritys ([13]), johon sisältyvät sekä kansallisin että unionin varoin rahoitetut menot, oli vuonna 2024 elvyttävä (0,8 % suhteessa BKT:hen).

(15) Komission kevään 2025 talousennusteessa reaalisen BKT:n ennakoidaan kasvavan 1,4 prosenttia vuonna 2025 ja 2,2 prosenttia vuonna 2026 ja YKHI-inflaation ennakoidaan olevan 5,1 prosenttia vuonna 2025 ja 3,9 prosenttia vuonna 2026.

(16) Komission kevään 2025 talousennusteen mukaan vuoden 2025 julkisen talouden alijäämä on 8,6 prosenttia suhteessa BKT:hen. Alijäämän ennakoitu supistuminen vuonna 2025 johtuu pääasiassa julkisen talouden vakauttamispaketin täytäntöönpanosta vuoden 2024 lopussa. Pakettiin kuului palkkojen ja eläkkeiden nimellinen jäädyttäminen sekä joitakin muita tuloja lisääviä toimenpiteitä. Komission laskelmien mukaan kehitys vastaa nettomenojen 5,4 prosentin kasvua vuonna 2025. Komission ennusteen perusteella finanssipolitiikan virityksen, johon sisältyvät sekä kansallisin että EU:n varoin rahoitetut menot, ennakoidaan olevan vuonna 2025 kiristävä (1,4 % suhteessa BKT:hen). Julkisen talouden velan odotetaan kasvavan vuoden 2025 loppuun mennessä 59,4 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Julkisen talouden velan kasvu suhteessa BKT:hen vuonna 2025 johtuu pääasiassa erittäin suuresta perusalijäämästä ja vähäisemmässä määrin korkomenojen kasvusta.

(17) Komission kevään 2025 talousennusteen mukaan on odotettavissa, että elpymis- ja palautumistukivälineen tuella, jota ei makseta takaisin (avustuksilla), rahoitetaan vuonna 2025 julkisen talouden menoja määrä, joka on 0,9 prosenttia suhteessa BKT:hen, kun vuonna 2024 avustuksilla rahoitettujen menojen määrä oli 0,6 prosenttia suhteessa BKT:hen. Elpymis- ja palautumistukivälineen avustuksilla rahoitettavat menot mahdollistavat laadukkaiden investointien ja tuottavuutta lisäävien uudistusten tekemisen ilman suoraa vaikutusta Romanian julkisen talouden rahoitusasemaan ja julkiseen velkaan.

(18) Julkiset puolustusmenot suhteessa BKT:hen olivat 1,9 prosenttia vuonna 2021, 1,8 prosenttia vuonna 2022 ja 1,7 prosenttia vuonna 2023 ([14]). Komission kevään 2025 talousennusteessa puolustusmenojen ennakoidaan olevan BKT:hen suhteutettuina 1,7 prosenttia sekä vuonna 2024 että vuonna 2025. Tämä merkitsee vuoteen 2021 verrattuna 0,2 prosenttiyksikön vähennystä suhteessa BKT:hen.

([11]) Neuvoston suositus julkisen talouden liiallisen alijäämän tilanteen lopettamiseksi Romaniassa, ST 5038/25.
([12]) Eurostatin Euro-indikaattorit, 22.4.2025.
([13]) Finanssipolitiikan virityksellä tarkoitetaan julkisen talouden perusrahoitusaseman vuotuista muutosta. Sillä pyritään arvioimaan sekä kansallisesti rahoitetuista että EU:n talousarviosta rahoitetuista finanssipoliittisista toimenpiteistä talouteen aiheutuvaa sysäystä. Finanssipolitiikan viritystä mitataan seuraavien erotuksena: i) keskipitkän aikavälin potentiaalinen kasvu ja ii) perusmenojen muutos. Perusmenoista vähennetään harkinnanvaraiset tulopuolen toimenpiteet, mutta niihin otetaan mukaan elpymis- ja palautumistukivälineen ei-takaisinmaksettavalla tuella (avustuksilla) ja muilla EU:n varoilla rahoitettavat menot.
([14]) Eurostat, julkiset menot julkisyhteisöjen tehtäväluokituksen (COFOG) mukaan. COFOG:n ja Naton määritelmien metodologisten erojen vuoksi COFOG:n määritelmään perustuvat menot saattavat poiketa Naton määritelmään perustuvista menoista.

(19) Neuvosto suositti ([15]) 21 päivänä lokakuuta 2024, että Romania tiukentaa finanssipolitiikkaa, jotta julkista taloutta voidaan sopeuttaa koko vuoden 2024 osalta. Rakenteellinen alijäämä kasvoi vuonna 2024 Romaniassa 2,4 prosenttiyksikköä suhteessa BKT:hen ja oli 8,8 prosenttia suhteessa BKT:hen. Komission kevään 2025 talousennusteessa Romanian nettomenojen ennakoidaan kasvavan 5,4 prosenttia vuonna 2025 ja kumulatiivisesti 26,4 prosenttia vuosina 2024 ja 2025. Komission kevään 2025 talousennusteessa Romanian nettomenojen kasvun ennakoidaan vuonna 2025 olevan korjaavan polun mukaista suositettua enimmäiskasvuprosenttia suurempi sekä vuositasolla että kumulatiivisesti, mikä vastaa 0,1 prosentin poikkeamaa ([16]) suhteessa BKT:hen vuoden 2025 suositetusta nettomenojen enimmäiskasvuprosentista ja 1,7 prosentin poikkeamaa suhteessa BKT:hen vuosien 2024 ja 2025 suositetusta kumulatiivisesta nettomenojen enimmäiskasvuprosentista. Nettomenojen voimakas kasvu johtuu juoksevien menojen voimakkaasta kasvusta vuonna 2024 (+ 18,7 % verrattuna vuoteen 2023), erityisesti julkisen sektorin työntekijöiden palkkamenoista (+ 21,5 % verrattuna vuoteen 2023) ja sosiaalisista tulonsiirroista eläkkeet mukaan lukien (+ 19,5 % verrattuna vuoteen 2023). Ennakoidut poikkeamat eivät ylitä vuotuisten poikkeamien 0,3 prosentin kynnysarvoa suhteessa BKT:hen, mutta ne ylittävät selvästi kumulatiivisten poikkeamien 0,6 prosentin kynnysarvon suhteessa BKT:hen. Tämä merkitsee, että riski merkittävästä poikkeamisesta nettomenojen suositetusta enimmäiskasvusta on suuri, minkä lisäksi on vahva oletus siitä, ettei tehokkaita toimia toteuteta.

(20) Komission kevään 2025 talousennusteen mukaan julkisen talouden alijäämä suhteessa BKT:hen on vuonna 2026 ennusteen koontipäivänä tiedossa olevien politiikkatoimien perusteella 8,4 prosenttia. Tämä kehitys vastaa nettomenojen 8,1 prosentin kasvua vuonna 2026. Alijäämän supistuminen vuonna 2026 johtuu pääasiassa julkisen talouden tulojen suuremmasta kasvusta, joka on seurausta ennustetusta taloudellisen toiminnan elpymisestä. Komission estimaattien perusteella finanssipolitiikan virityksen, johon sisältyvät sekä kansallisin että EU:n varoin rahoitetut menot, ennakoidaan olevan vuonna 2026 pitkälti neutraali. Myös julkisen talouden vakauttaminen voi auttaa ulkoisen rahoitusaseman parantamisessa. Komissio ennakoi julkisen talouden velan kasvavan vuoden 2026 loppuun mennessä 63,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Julkisen talouden velan kasvu suhteessa BKT:hen vuonna 2026 johtuu pääasiassa edelleen erittäin suuresta perusalijäämästä.

(21) Suosituksessa Romanian keskipitkän aikavälin suunnitelman hyväksymisestä täsmennetään sopeutuskauden pidentämisen perustana oleva uudistusten ja investointien kokonaisuus sekä niiden toteuttamisaikataulu. Kokonaisuuteen kuuluu olemassa olevia ja tehostettuja elpymis- ja palautumissuunnitelmaan perustuvia toimenpiteitä, kuten verokehyksen kattava uudelleentarkastelu, joka koskee kaikkia verotuksen osa-alueita, verohallinnon nykyaikaistaminen, vuotuiset menojen uudelleenarvioinnit, yleisten ja erityiseläkkeiden uudistus sekä uusi vähimmäispalkan määrittämismekanismi. Siihen kuuluu myös muita uudistuksia ja investointeja, kuten toimenpiteet yritysten rahoituksen parantamiseksi ja valtionyritysten menojärjestelmän uudistus. Joitakin sopeutuskauden pidentämisen perustana olevia uudistuksia ja investointeja, jotka oli määrä toteuttaa 30 päivään huhtikuuta 2025 mennessä, kuten verotusjärjestelmän tarkastelua koskeva keskeinen uudistus, ei ole toteutettu.

Keskeiset haasteet

(22) Elpymis- ja palautumissuunnitelma sisältää asetuksen (EU) 2021/241 19 artiklan 3 kohdan b alakohdan ja kyseisen asetuksen liitteessä V olevan kriteerin 2.2 mukaisesti laajan joukon toisiaan vahvistavia uudistuksia ja investointeja, jotka on määrä toteuttaa vuoteen 2026 mennessä. Niiden odotetaan auttavan vastaamaan tuloksellisesti kaikkiin asiaankuuluvissa maakohtaisissa suosituksissa määritettyihin haasteisiin tai merkittävään osaan niistä. Koska aikataulu on näin tiukka, elpymis- ja palautumissuunnitelman ja siihen kuuluvan REPowerEU-luvun tuloksellisen täytäntöönpanon saaminen päätökseen on olennaisen tärkeää, jotta Romanian pitkän aikavälin kilpailukykyä voidaan parantaa vihreän ja digitaalisen siirtymän avulla niin, että samanaikaisesti varmistetaan myös sosiaalinen oikeudenmukaisuus. Komission tiedonannossa NextGenerationEU – kohti vuotta 2026, joka hyväksyttiin 4 päivänä kesäkuuta 2025, selvennetään tukivälineen päättymiseen sovellettavaa aikataulua ja annetaan jäsenvaltioille ohjeita täytäntöönpanon maksimoimiseksi 31 päivään elokuuta 2026 mennessä, myös siitä, miten niiden elpymis- ja palautumissuunnitelmia voidaan edelleen virtaviivaistaa, esitetään keskeiset vaihtoehdot, joita on harkittava suunnitelmien tarkistamisen yhteydessä, ja korostetaan huolellisen yhteisen suunnittelun merkitystä ennen viimeisimpien maksupyyntöjen toimittamista vuonna 2026. Jotta Romania voi täyttää elpymis- ja palautumissuunnitelman sitoumukset elokuuhun 2026 mennessä, on olennaisen tärkeää, että se vauhdittaa kiireellisesti uudistusten ja investointien toteuttamista puuttumalla hankintaviiveisiin, varmistamalla hallintotavan tuloksellisuuden ja vahvistamalla hallinnollisia valmiuksia. Tämän prosessin helpottamiseksi Romanian on mukautettava suunnitelmaa ja poistettava siitä investoinnit, joita ei objektiivisten olosuhteiden vuoksi enää ole mahdollista toteuttaa, säilyttäen kuitenkin avustusosuuden. Paikallis- ja alueviranomaisten, työmarkkinaosapuolten ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien järjestelmällinen osallistuminen on edelleen olennaisen tärkeää, jotta voidaan varmistaa laaja sitoutuminen elpymis- ja palautumissuunnitelman onnistuneeseen täytäntöönpanoon.

([15]) Neuvoston suositus, annettu 21 päivänä lokakuuta 2024, Romanian talous-, finanssi-, työllisyys- ja rakennepolitiikasta (EUVL C, C/2024/6830, 21.11.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/6830/oj).

([16]) Nämä luvut näkyvät asetuksen (EU) 2024/1263 22 artiklassa säädetyllä valvontatilillä vuodesta 2026 alkaen.

(23) Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR), oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF), Euroopan sosiaalirahasto plussan (ESR+) ja koheesiorahaston tuki kanavoidaan koheesiopolitiikan ohjelmiin. Niiden toteuttaminen on Romaniassa nopeutunut. On tärkeää jatkaa toimia ohjelmien nopean toteuttamisen varmistamiseksi ja maksimoida samalla niiden käytännön vaikutus. Romania toteuttaa koheesiopolitiikan ohjelmissaan jo nyt toimia kilpailukyvyn ja kasvun edistämiseksi lisäten samalla sosiaalista yhteenkuuluvuutta. Romanialla on kuitenkin edelleen haasteita, jotka liittyvät muun muassa koulutukseen, työllisyyteen ja sosiaaliseen osallisuuteen sekä alueellisen kilpailukyvyn parantamiseen panostamalla tutkimukseen ja innovointiin, kuten kriittisten teknologioiden kehittämiseen tai valmistukseen, vesiresilienssin parantamiseen erityisesti maan itä- ja eteläosissa sekä asuntojen kohtuuhintaisuuteen. Romanian edellytetään osana asetuksen (EU) 2021/1060 18 artiklassa tarkoitettua koheesiopolitiikan rahastojen väliarviointia tarkastelevan kutakin ohjelmaa ottaen huomioon muun muassa haasteet, jotka on määritetty vuoden 2024 maakohtaisissa suosituksissa. Komissio antoi 1 päivänä huhtikuuta 2025 ehdotuksia ([17]), joilla määräaikaa, johon mennessä arviointi kunkin ohjelman väliarvioinnin tuloksista on toimitettava, lykätään 31 päivästä maaliskuuta 2025. Lisäksi niissä ehdotetaan joustoa, jolla ohjelmien toteuttamista voidaan nopeuttaa, ja kannustetaan jäsenvaltioita kohdentamaan koheesiopolitiikan varoja viidelle unionin strategiselle prioriteettialalle, jotka ovat kilpailukyky strategisten teknologioiden alalla, puolustus, asuminen, vesiresilienssi ja energiasiirtymä, sekä investoimaan prioriteettialojen osaamiseen keskittyen ESR+-ohjelmissa edelleen haavoittuvimmassa asemassa oleviin henkilöihin.

(24) Euroopan strategisten teknologioiden kehysväline (STEP) tarjoaa mahdollisuuden investoida unionin keskeisiin strategisiin prioriteetteihin unionin kilpailukykyä vahvistamalla. STEP-kehysvälineen rahoitus kanavoidaan 11:n olemassa olevan EU:n rahaston kautta. Jäsenvaltiot voivat ohjata rahoitusta myös InvestEU-ohjelmaan, jolla tuetaan painopistealojen investointeja. Romania voisi hyödyntää näitä aloitteita parhaalla mahdollisella tavalla tukeakseen kriittisten teknologioiden, kuten puhtaiden ja resurssitehokkaiden teknologioiden, kehittämistä tai valmistusta.

(25) Niiden taloudellisten ja sosiaalisten haasteiden lisäksi, joihin elpymis- ja palautumissuunnitelmalla ja muilla EU:n varoilla vastataan, Romanian olisi tehokkaasti puututtava jäljellä oleviin haasteisiin, jotka liittyvät talouden ja energiantuotannon vähähiilistämiseen, suurten hankkeiden valmisteluun ja priorisointiin, julkishallinnon laatuun ja tehokkuuteen, sosiaaliturvaan ja keskeisten palvelujen saatavuuteen, työmarkkinoille osallistumiseen sekä osaamisvajeeseen, köyhyyteen ja sosiaaliseen syrjäytymiseen.

(26) Kuten kilpailukykykompassissa todetaan, kaikkien EU:n toimielinten sekä jäsenvaltioiden ja paikallisten toimielinten on tehtävä työtä yksinkertaisempien sääntöjen laatimiseksi ja hallinnollisten menettelyjen nopeuttamiseksi. Komissio on asettanut kunnianhimoisia tavoitteita hallinnollisen taakan vähentämiseksi: taakkaa kevennetään kaikilta yrityksiltä vähintään 25 prosenttia ja pk-yrityksiltä vähintään 35 prosenttia. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi komissio on luonut uusia välineitä, jotka koskevat muun muassa EU:n lainsäädännön systemaattista stressitestausta ja sidosryhmien vuoropuhelun tehostamista. Tavoitteiden saavuttamiseksi myös Romanian on ryhdyttävä toimiin. Yrityksistä 82 prosenttia katsoo, että hallinnollisten menettelyjen monimutkaisuus on yrityksille ongelma, kun ne harjoittavat liiketoimintaa Romaniassa ([18]). Päätöksenteon ennustettavuus on edelleen haaste, koska sen ongelmat vaikuttavat haitallisesti liiketoimintaympäristöön. Hyväksyttyjen poikkeusasetusten ([19]) määrä on edelleen suuri, mikä aiheuttaa epävarmuutta ja todennäköisesti myös haittaa investointeja. Vakiintuneista institutionaalisista kuulemisen puitteista huolimatta sidosryhmät ovat heikosti mukana uudistusten suunnittelemisessa ja toteuttamisessa. Aitoa vuoropuhelua käydään harvoin, vaikkakin hiljattain on ryhdytty joihinkin toimiin kuulemisten vaikuttavuuden parantamiseksi. Sääntelyn vaikutustenarvioinnit ovat edelleen pelkkä muodollisuus. Niiden laatu on kyseenalainen ja todellinen käyttö epävarmaa. Taloudellisia ja sosiaalisia tuloksia voitaisiin parantaa toteuttamalla nopeasti elpymis- ja palautumissuunnitelman uudistukset, joilla pyritään vahvistamaan valmiuksia politiikan koordinointiin ja vaikutusten arviointiin kaikilla hallinnon tasoilla sekä parantamaan julkisten kuulemisten laatua.

([17]) Ehdotus EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON ASETUKSEKSI asetusten (EU) 2021/1058 ja (EU) 2021/1056 muuttamisesta väliarvioinnin yhteydessä strategisiin haasteisiin vastaamiseksi toteutettavien erityistoimenpiteiden osalta, COM (2025) 123 final.

([18]) "Businesses' attitudes towards corruption in the EU", Flash-eurobarometriä koskeva raportti (huhtikuu 2024).

([19]) Hallituksen poikkeusasetukset ovat säädöksiä, joilla on lain voima. Romanian perustuslain 115 pykälän mukaan hallitus voi antaa poikkeusasetuksia vain poikkeuksellisissa tilanteissa, jotka edellyttävät asetuksen hyväksymistä viipymättä, ja se on velvollinen perustelemaan asetuksen kiireellisyyden. Poikkeusasetukset tulevat voimaan, kun niistä on keskusteltu parlamentin toimivaltaisessa kamarissa ja ne on julkaistu virallisessa lehdessä. Lain mukaan ne on tämän jälkeen vielä hyväksyttävä parlamentissa, mutta asetuksen oikeusvaikutukset alkavat sen voimaantulopäivänä.

(27) Vaikka Romania on elpymis- ja palautumisvälineen tuella onnistunut jonkin verran lisäämään uusiutuvan energian osuutta sen energianlähteistä, maan energiajärjestelmä on edelleen vahvasti riippuvainen fossiilisista polttoaineista, joiden osuus Romaniassa käytetystä energiasta on noin 70 prosenttia. Hiilestä luopuminen asteittain ja maakaasun käytön rajoittaminen korvaamalla nämä energianlähteet puhtaammilla vaihtoehdoilla, erityisesti uusiutuvalla energialla, parantaisi Romanian ilmanlaatua, vähentäisi hiilidioksidipäästöjä ja suojaisi maan taloutta fossiilisten polttoaineiden hintahäiriöiltä. Lisäksi se vähentäisi Romanian riippuvuuksia ja parantaisi sen energiaturvallisuutta. Kun otetaan huomioon Romanian merkittävät mutta alikäytetyt mahdollisuudet uusiutuvan energian (tuuli- ja aurinkovoima) tuotantoon, uusiutuvien energianlähteiden käyttöönoton nopeuttaminen voisi tukea maan sitoumusta lisätä uusiutuvan energian osuus energian kokonaiskulutuksesta 38 prosenttiin vuoteen 2030 mennessä, mikä on nykyisellä politiikalla tavoittamattomissa. Romaniassa on edelleen lukuisia esteitä uusiutuvien energianlähteiden käyttöönotolle, kuten hintojen epävarmuus, raskaat lupamenettelyt ja epäselvät maankäyttösäännöt. Erityisesti vuoden 2024 merituulivoimalain täytäntöönpano voisi lisätä sähköntuotantoa 3–7 gigawatilla vuoteen 2030 mennessä. Lisäksi muut elpymis- ja palautumissuunnitelmaan sisältyvät sääntelyuudistukset lupamenettelyjen yksinkertaistamiseksi ja nopeuttamiseksi voisivat poistaa esteitä uusiutuvien energianlähteiden käyttöönoton tieltä. Näiden toimien avulla Romania voisi täyttää vuoden 2030 ilmastovelvoitteensa, luoda työpaikkoja ja tarjota kotitalouksille ja yrityksille kohtuuhintaisempaa energiaa.

(28) Uusiutuvan energian osuuden lisääminen edellyttää merkittäviä parannuksia Romanian sähköverkkoihin, jotka eivät tällä hetkellä ole riittäviä tuuli- ja aurinkovoiman tuotannon merkittävän laajentamisen kannalta ([20]). Riittämätön siirtokapasiteetti ja vanhentunut infrastruktuuri johtavat ylikuormitukseen, uusiutuvan energian tuotannon rajoittamiseen tuotantohuippujen aikana ja vaikeuksiin uusien hankkeiden liittämisessä verkkoon. Romanian energiastrategialla pyritään ratkaisemaan nämä ongelmat nykyaikaistamalla ja digitalisoimalla sähköverkko (sekä siirron että jakelun osalta) älykkäiden teknologioiden ja energian varastoinnin avulla. Tämä parantaisi myös energiaturvallisuutta, koska vahva verkko selviää paremmin kysyntähuipuista tai toimitushäiriöistä. Vahvempaa kansallista verkkoa voitaisiin myös täydentää vahvemmilla yhteyksillä naapurimaihin (kuten Unkariin, Bulgariaan, Moldovaan ja Ukrainaan). Hankkeet kuten uusi Mustanmeren HVDC-yhdysjohto (joka yhdistää Romanian Mustanmeren rannikon Keski-Eurooppaan) voisivat lisätä rajat ylittäviä sähkönsiirtoja ja mahdollistaa merituulivoiman viennin tulevaisuudessa. Sähköverkkojen rajatylittävien yhteenliitäntöjen parantaminen voisi yhdistää Romanian paremmin eurooppalaisiin energiamarkkinoihin ja lisätä sen sähköjärjestelmän vakautta. Lisäksi se parantaisi energiaturvallisuutta.

(29) Romania otti viimeaikaisen energiakriisin aikana käyttöön hätätoimenpiteitä, kuten sähkön ja kaasun hintakattoja ja merkittäviä tukia, joilla suojeltiin kotitalouksia ja yrityksiä energian hinnannousulta. Vaikka nämä toimet tarjosivat helpotusta lyhyellä aikavälillä ja suojelivat haavoittuvassa asemassa olevia kuluttajia, niiden hinta julkiselle taloudelle oli korkea ja ne vääristivät markkinoita. Yleiset hintakatot antavat väärän viestin markkinoille, koska ne vähentävät energian säästämistä ja investointeja energiatehokkuuteen tai uuteen kapasiteettiin. Nyt kun energian hinnat ovat vakiintuneet, on olennaista poistaa nämä hätätilanteen tukijärjestelyt asteittain käytöstä. Romania tukee huomattavasti fossiilisia polttoaineita, eikä tukien asteittaista lakkauttamista ennen vuotta 2030 ole suunniteltu. Ensisijaisesti voitaisiin luopua erityisesti sellaisista fossiilisten polttoaineiden tuista, jotka eivät puutu kohdennetusti energiaköyhyyteen tai ratkaise todellisia energiaturvallisuuteen liittyviä ongelmia, haittaavat sähköistymistä eivätkä ole olennaisia teollisuuden kilpailukyvyn kannalta. Romanian fossiilisten polttoaineiden tuet, kuten kotitalouksille toimitettavan lämmitysenergian tuki ja fossiilisia polttoaineita myyvien yritysten tappioiden kattamiseen tarkoitettu tuki, ovat taloudellisesti tehottomia ja pitkittävät riippuvuutta fossiilisista polttoaineista. Romanialle olisi sitä vastoin edullista käyttää tukien lakkauttamisesta syntyviä säästöjä kestämättömän korkean julkisen talouden alijäämän korjaamiseen. Energian hintojen palauttaminen lähemmäs todellisuutta voisi lisätä investointeja uusiutuvaan energiaan ja energiatehokkuuteen, mikä edistäisi Romanian siirtymistä puhtaaseen energiaan.

(30) Investoinnit energiatehokkuuteen (rakennusten peruskorjaukset eristyksen parantamiseksi ja lämmitysjärjestelmien päivittämiseksi), ympäristöinfrastruktuuriin (kaukolämpöverkkojen nykyaikaistaminen, jätteenkäsittelyn ja vesihuollon parantaminen sekä pilaantuneiden teollisuusalueiden ennallistaminen) ja nettonollateknologioihin (uusien teollisuudenalojen, kuten aurinkopaneelien osien valmistuksen, akkujen kokoonpanon tai jopa vetyhankkeiden, kehittäminen) ovat toimenpiteitä, joilla voidaan tukea Romanian tarjontapuolen uudistuksia. Niiden tavoitteena on varmistaa, että energiasiirtymä on kustannustehokas ja siinä huomioidaan kaikki alueet ja erityisesti hiilestä riippuvaiset alueet, jotta voidaan mahdollistaa oikeudenmukainen siirtymä.

(31) Koheesiopolitiikasta, elpymis- ja palautumistukivälineestä ja muista EU:n varoista annetusta mittavasta tuesta huolimatta Romaniassa tarvitaan edelleen merkittäviä investointeja infrastruktuuriin, erityisesti kestävään liikenteeseen, puhtaaseen energiaan sekä ympäristö- ja digitaalisiin palveluihin liittyvään infrastruktuuriin. Monissa tapauksissa jopa kypsät hankkeet kärsivät viivästyksistä, eikä suuria hankkeita aina priorisoida riittävästi, jotta ne edistyisivät aikataulussa. Näiden puutteiden ratkaiseminen parantaisi suunnitteluvarmuutta ja mahdollistaisi

([20]) Ks. esimerkiksi OECD Economic Surveys: Romania 2024.

hankkeiden toteuttamisen aikataulussa, mikä usein helpottaa täydentävien yksityisten investointien saamista. Julkishallinnon laatua ja tehokkuutta on parannettava edelleen. Elpymis- ja palautumissuunnitelman myötä käyttöön otetun strategista suunnittelua ja talousarviosuunnittelua koskevan kehyksen soveltaminen ja tarvittaessa parantaminen tukisi maan pitkän tähtäimen kehitystä sekä toimien priorisointia ja politiikan koordinointia keskushallinnon ja paikallishallintojen tasoilla. Erityisesti alakohtainen strategiakehys näyttää edelleen hajanaiselta. Siinä on päällekkäisyyksiä eri alojen kesken, eikä prioriteetteja ole asetettu selvästi.

(32) Naisten osallistuminen Romanian työmarkkinoille on edelleen alle EU:n keskiarvon (60,3 %, kun EU:n keskiarvo on 70,8 %). Lisäksi nuorisotyöttömyys on korkealla, ja Romanialla on EU:n kolmanneksi suurin nuorten työttömyysaste (23,9 %, kun EU:n keskiarvo on 14,9 %) ja korkein koulutuksen ja työelämän ulkopuolella olevien nuorten osuus (19,4 %, kun EU:n keskiarvo on 11 %). Naisten ja nuorten aseman parantaminen ja työmarkkinoille osallistumisen lisääminen voisi osittain kumota epäsuotuisan väestörakenteen kehityksen vaikutuksia sekä tarjota naisille ja nuorille enemmän mahdollisuuksia. Aktivointitoimenpiteisiin ja varhaiskasvatuksen saatavuuteen liittyvien haasteiden ratkaiseminen erityisesti maaseutualueilla olisi tältä osin tärkeää. Vain 11,4 prosenttia 0–3-vuotiaista lapsista oli vuonna 2024 virallisen varhaiskasvatuksen piirissä, mikä on selvästi alle EU:n 39,2 prosentin keskiarvon, ja kolmannen ikävuoden ja perusasteen koulutuksen aloitusiän välissä olevista lapsista vain 75,7 prosenttia oli vuonna 2022 varhaiskasvatuksen piirissä (EU:n keskiarvo 94,6 %). Suunnitelluilla uusilla päiväkodeilla ja muilla täydentävillä palveluilla voidaan kuitenkin mahdollisesti parantaa lastenhoitopalvelujen saatavuutta. Romania voisi harkita työmarkkinoiden aktivointitoimenpiteiden parempaa kohdentamista ja tuen siirtämistä tehottomammista työllistämistuista koulutukseen ja tiedotukseen.

(33) Vaikka avoimien työpaikkojen osuus on Romaniassa edelleen matala, Romania kuuluu niiden jäsenmaiden joukkoon, joissa on eniten työvoimapulan vaivaamia ammatteja. Työnantajat nimeävät asianmukaisen osaamisen puutteen yhdeksi niiden liiketoiminnan suurimmista rajoitteista. Korkea-asteen koulutuksen suorittaneiden ja vähintään perustason digitaaliset taidot omaavien henkilöiden osuudet aikuisväestöstä ovat pysyneet alhaisella tasolla, mikä haittaa kilpailukykyä. Kun otetaan huomioon Romanian työikäisen väestön ennakoitu väheneminen, osaamisvaje voi pahentua, jos työllistymistä, täydennyskoulutusta ja osaajien sitoutumista ei tueta paremmilla politiikkatoimilla. Täydennys- ja uudelleenkoulutuksen vaikuttavuus kärsii perustaitojen puutteesta, joka näkyy myös kansainvälisen oppimistulosten arviointiohjelman (PISA) vuoden 2022 tuloksissa. Sellaisten 15-vuotiaiden osuus, joilla ei ole perustason osaamista matematiikassa (48,6 %, kun EU:n keskiarvo on 29,5 %), lukemisessa (41,7 %, kun EU:n keskiarvo on 26,2 %) ja luonnontieteissä (44 %, kun EU:n keskiarvo on 24,2 %), on Romaniassa yksi EU:n korkeimmista. Romania on nykyaikaistamassa ammatillisen koulutuksen järjestelmäänsä vastatakseen työmarkkinoiden tarpeisiin, muun muassa ottamalla käyttöön harjoittelu- ja opiskelujaksoja yhdistelevän koulutusmallin korkea-asteen koulutuksessa ja vahvistamalla kumppanuuksia työnantajien kanssa. Kuitenkin vain pieni osa opiskelijoista hyötyy työssä oppimisesta ja vastavalmistuneiden työllisyysaste on matala. Jotta ammatillisen ja muun koulutuksen sekä elinikäisen oppimisen relevanssia työmarkkinoiden kannalta voitaisiin lisätä, on tärkeää osallistaa paikallisia yrityksiä enemmän koulutuksen tarjoamisessa sekä parantaa osaamista koskevan tiedon vaikutusta näyttöön perustuvaan päätöksentekoon ja opetussuunnitelmien ja koulutustarjonnan muokkaamiseen.

(34) Viimeaikaisesta edistymisestä huolimatta köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevien aikuisten ja lasten osuus on Romaniassa edelleen yksi EU:n korkeimmista (27,9 %, kun EU:n keskiarvo on 21,0 %), ja maan sosiaaliturvajärjestelmä on riittämätön ja kattavuudeltaan heikko. Romanian on toteutettava kohdennettuja toimia edistyäkseen köyhyyden tai sosiaalisen syrjäytymisen vaarassa olevien ihmisten määrän vähentämisessä vuoteen 2030 mennessä. Tämä voitaisiin saavuttaa parantamalla sosiaaliturvajärjestelmän tehokkuutta, varmistamalla perus- ja mahdollistavien palvelujen vakaa rahoitus, tehokas valvonta ja vaikutustenarviointi sekä parantamalla näiden palvelujen saatavuutta, myös romaniyhteisöjen kannalta. Laadukkaan terveydenhuollon saatavuuden parantaminen on edelleen haaste, erityisesti maaseutualueilla ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien osalta. Pula osaavasta henkilöstöstä rajoittaa terveydenhuollon ja pitkäaikaishoidon saatavuutta. EU:n rahoittamista ohjelmista annetaan huomattavaa tukea esimerkiksi 2 000 integroidun paikallistason palvelun perustamiseen maaseutualueille sekä sosiaali-, terveyskasvatus- ja työllisyyspalvelujen vahvistamiseen. Näihin haasteisiin vastaaminen auttaisi myös tukemaan ylöspäin tapahtuvaa sosiaalista lähentymistä sosiaalisen lähentymisen kehystä noudattavan komission toisen vaiheen maakohtaisen analyysin mukaisesti ([21]).

(35) Komission suorittama perusteellinen tarkastelu ja liiallisten epätasapainojen olemassaoloa koskevat komission päätelmät huomioon ottaen asetuksen (EU) N:o 1176/2011 6 artiklan nojalla annetut suositukset ilmenevät suosituksista 1 ja 2. Suosituksissa 1 ja 2 tarkoitetuilla toimenpiteillä autetaan korjaamaan haavoittuvuuksia, jotka liittyvät suureen vaihtotaseen alijäämään ja suureen julkisen talouden alijäämään,

([21]) SWD(2025) 95 – Toisen vaiheen maa-analyysi sosiaalisesta lähentymisestä sosiaalisen lähentymisen kehyksen mukaisesti, 2025.

SUOSITTAA, että Romania toteuttaa vuosina 2025 ja 2026 toimia, joilla se

1. kasvattaa yleisesti puolustus- ja turvallisuusmenoja ja puolustusvalmiutta varmistaen samalla velkakestävyyden 6 päivänä maaliskuuta 2025 annettuja Eurooppa-neuvoston päätelmiä noudattaen; tiukentaa huomattavasti finanssipolitiikkaansa varmistaakseen, että nettomenot pysyvät liiallisia alijäämiä koskevan menettelyn mukaisella korjaavalla polulla, ja vahvistaakseen ulkoista rahoitusasemaansa; toteuttaa neuvoston 21 päivänä tammikuuta 2025 suosittaman pidennetyn sopeutuskauden perustana olevan uudistusten ja investointien kokonaisuuden;

2. nopeuttaa kiireellisesti elpymis- ja palautumissuunnitelman ja siihen kuuluvan REPowerEU-luvun täytäntöönpanoa ottaen huomioon määräajat, joita uudistuksiin ja investointeihin asetuksen (EU) 2021/241 nojalla sovelletaan, jotta ne saadaan ajoissa päätökseen; nopeuttaa koheesiopolitiikan ohjelmien (EAKR, JTF, ESR+ ja koheesiorahasto) toteuttamista hyödyntäen tarvittaessa väliarvioinnin tarjoamia mahdollisuuksia; parantaakseen kilpailukykyä hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla EU:n välineitä, InvestEU-ohjelman ja Euroopan strategisten teknologioiden kehysvälineen tarjoamat mahdollisuudet mukaan lukien;

3. parantaa julkishallinnon laatua ja tehokkuutta sekä päätöksenteon ennakoitavuutta varmistaen samalla sidosryhmien asianmukaisella kuulemisella, tehokkailla vaikutustenarvioinneilla ja hallinnollisten menettelyjen virtaviivaistamisella, etteivät lainsäädäntöaloitteet heikennä oikeusvarmuutta; parantaa suurten hankkeiden valmistelua ja priorisointia sekä nopeuttaa niiden toteuttamista, varmistaa kypsien julkisten investointihankkeiden oikea-aikaisen toteutuksen ja edistää yksityisiä investointeja kestävän taloudellisen kehityksen tukemiseksi;

4. vähentää riippuvuutta fossiilisista polttoaineista erityisesti nopeuttamalla uusiutuvan energian käyttöönottoa, parantamalla sähköverkon kapasiteettia, vahvistamalla rajat ylittäviä sähkönsiirtoyhteyksiä, edistämällä sääntelyuudistuksia, joilla vähennetään puhtaan energian hankkeiden riskejä, ja parantamalla lupamenettelyjen läpinäkyvyyttä ja tehokkuutta;poistaa myös asteittain fossiilisten polttoaineiden tuet lämmityssektorilta ja investoi energiatehokkuuteen, ympäristöinfrastruktuuriin ja innovointiin, ottaen huomioon alueelliset erot kuten vaikutuksen hiilialueisiin; purkaa voimassa olevat hätätilanteen energiatukitoimenpiteet ja käyttää saatavat säästöt julkisen talouden alijäämän supistamiseen;

5. lisää naisten ja nuorten osallistumista työmarkkinoille parantamalla aktiivisen työmarkkinapolitiikan vaikuttavuutta ja lisäämällä osallistumista varhaiskasvatukseen; korjaa osaamisvajetta parantamalla työvoiman perustaitoja ja työmarkkinoiden kannalta relevantteja taitoja sekä kehittämällä yhteistyötä sidosryhmien kanssa ja käyttämällä osaamista koskevaa tietoa parhaalla mahdollisella tavalla koulutus- ja osaamispolitiikassa;

6. vähentää köyhyyden ja sosiaalinen syrjäytymisen riskejä laajentamalla sosiaaliturvaa ja parantamalla sen tehokkuutta muun muassa parantamalla laadukkaiden peruspalvelujen ja mahdollistavien palvelujen saatavuutta sekä panostamalla integroituihin sosiaali-, terveys-, koulutus- ja työllisyyspalveluihin sekä niiden tarjoamiseen erityisesti romaneille ja muille muita heikommassa asemassa oleville ryhmille julkisen talouden kestävyys säilyttäen.

Tehty Brysselissä 8 päivänä heinäkuuta 2025.

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja

S. LOSE